

Overleg met vrijwilligers

Helemaal tellen

Zeven jaar geleden werd het idee geboren om De Wieden nu eens helemaal te gaan tellen. Jos Hooijmeijer, voormalig medewerker van Natuurmonumenten, bedacht het idee om De Wieden op te delen in zes behapbare deelgebieden. De bal was aan het rollen. We konden het niet alleen, dus zijn er onder andere via de SOVON zo'n 15 enthousiaste vrijwilligers geworven. Het was inmiddels in het vroege voorjaar van 2004. Konden we voor al deze vrijwilligers gebieden vinden die bij hun niveau paste? Hadden we genoeg boten? Hoe moesten we de kwaliteit bewaken? Kregen we de veldkaarten op tijd af?

Het lukte: binnen enkele weken liepen alle vrijwilligers en medewerkers van Natuurmonumenten hun eerste ronde. Soms liepen vrijwilligers samen met iemand van Natuurmonumenten, soms met een collega vrijwilliger, een enkeling liep alleen. Per jaar werden er ten minste zeven rondes gelopen. Zo konden de waarnemingen worden opgenomen als BMP-waarnemingen.

De jaren erna stopten er jaarlijks vrijwilligers, maar er kwamen ook elk jaar weer nieuwe vrijwilligers bij. De redenen om te stoppen bleken opvallend vaak van fysieke aard. Soms was dit 'werkgerelateerd', maar meestal lag de oorzaak elders. Vrijwel elk jaar is er actief naar nieuwe vrijwilligers gezocht. Vijf vrijwilligers hebben de volle zes jaar meegedaan.

Te water

Elk jaar werd in het najaar met de hele groep geëvalueerd. Veel ging er mis, zo waren buitenboordmotoren vaak stuk, ontbrak er vaak een vaarboom en bleken er sloten te liggen die niet op de luchtfoto zichtbaar waren. Dat laatste kostte veel extra looptijd. Enkele vrijwilligers zijn te water gegaan. Gelukkig ging het meeste goed. Iedereen werd elk jaar weer verwend met prachtige zonsopkomsten, mooie ochtendluchten en niet zelden met bijzondere waarnemingen. Desondanks vonden de vrijwilligers het werk zwaar. Het varen kost relatief veel tijd (heel vroeg op) en bij grote telgebieden moet veel worden gelopen door moeilijk begaanbaar terrein. Daarnaast ben je nooit alleen in het terrein. Muggen en knutten zitten elk jaar op onze komst te wachten. In sommige perioden zijn

De Wieden geteld

Integrale vogeltelling voltooid

Het is het gelukt: voor het eerst in de geschiedenis zijn alle vogels van De Wieden geteld. Een ongelooflijke prestatie, waar veel mensen vele jaren aan gewerkt hebben. Van 134 vogelsoorten zijn territoria vastgesteld. Nu is precies bekend waar deze vogels exact gezeten hebben en in welke aantallen. Het aantal gegevens dat is verzameld overstijgt de 25.000.

— BART DE HAAN (NATUURMONUMENTEN)

Het natuurgebied De Wieden, 8000 hectare groot, is grotendeels in handen van Vereniging Natuurmonumenten, met zo'n 2000 hectare van andere eigenaren als Staatsbosbeheer, het waterschap en particulieren. Het bestaat uit een moeraskern met daaromheen enkele weidevogelgebieden. Recentelijk zijn er in de randen om De Wieden ook verschillende moerassen ontwikkeld op voormalige landbouwgronden.

De Wieden stond bekend om zijn bijzondere vogelwereld. Grote karekiet, purperreiger, bruine kiekendief en lepelaar, allen broedden er, soms in grote aantallen. Maar de aantallen werden vaker geschat dan geteld. Dit gebeurde op basis van enkele proefvlakken die vervolgens geëxtrapoleerd werden. Van enkele kolonievogels,

zoals zwarte stern en aalscholver was wel precies bekend hoeveel er zaten. Ook worden al meer dan 10 jaar de aantallen weidevogels in de gebieden met weidevogelbeheer jaarlijks geteld.

Voor enkele soorten is in het verleden wel getracht ze integraal te tellen, maar gezien de grootte van het gebied moet er vanuit worden gegaan dat de aantallen vaak onderschat zijn. 2003 was het jaar dat voor het eerst een zeldzame broedvogel integraal is geteld. Er werden dat jaar 34 hoempende roerdompen vastgesteld. Een stuk meer dan de jaren ervoor en erna. Waarschijnlijk als gevolg van de intensievere monitoring.

de knutten zo talrijk dat je je aantekeningen gewoon vaag gaat zien.

Nu, 6 jaar later, zijn we rond. De hele Wieden is geteld. Een ongelooflijke schat aan informatie is verzameld. Duizenden data zijn aan inmiddels aan de databank toegevoegd. Op het moment van schrijven moet een groot deel van de data van 2009 nog ingevoerd worden. Ook hier helpen vrijwilligers bij.

Verdwenen en verschenen

Sommige vogels zijn (bijna) verdwenen, terwijl andere vogels zich juist gevestigd hebben. Van de grote karekiet zijn in de laatste zes jaar nog drie territoria vastgesteld, waar vroeger meer dan tien paar per jaar gebruikelijk was. Maar daar staat tegenover dat in 2008 voor het eerst een bosuil werd gehoord en er vanaf

2007 elk jaar territoria werden vastgesteld van roodborsttapuiten. Verder blijken sommige vogels algemener dan op basis van oude gegevens mocht worden verwacht. Van de snor zijn nu bijna 500 territoria vastgesteld, waar een eerdere schatting uit kwam op maximaal 160 en de watersnip, die eerder op maximaal 250 territoria werden geschat, blijkt er nu bijna 400 te bezetten. Andere vogels bleken juist minder algemeen dan op basis van oude schattingen mocht worden verwacht. De wielewaal is nu ronduit zeldzaam, oude schattingen leverde 300-400 paar op, nu zijn er 12 over! Over het algemeen lijkt het goed te gaan met de vogels. Dit is voor een belangrijk deel te danken aan de omvorming van landbouwgronden in natuur. Deze stukken blijken telkens weer zeer aantrekkelijk. Regelmatig is de toename te danken aan een landelijke toename van een soort.

Met de data gaan we binnenkort aan de slag. Hierbij zal Arend van Dijk, een van de vrijwilligers en daarnaast medewerker van SOVON, een belangrijke rol gaan spelen. Met de data kan waarschijnlijk heel goed een verband gelegd worden tussen bepaalde beheertypen en het voorkomen van vogels. Hoe waardevol is overjarig riet? Hoe waardevol zijn de kleine bosjes in het landschap?

Ondertussen gaan we natuurlijk gewoon verder. We gaan voor het eerst op herhaling: het gebied dat in 2004 is geteld zal in 2010 opnieuw geteld worden. We zijn benieuwd! ♦

Bart de Haan is Coördinator Beheerevaluatie, Faunabeheer en Toezicht bij beheereenheid De Wieden van Natuurmonumenten
b.dehaan@natuurmonumenten.nl

Zingende snor

foto Ronald Messemaker

